

Związek Pocztowy Ameryk, Hiszpanii i Portugalii

Krzysztof Trawiński

Administracje pocztowe naszego kontynentu wydają corocznie znaczki pod hasłem EUROPA. Podobną ideę realizują niektóre kraje obu Ameryk (choć nie tylko, o czym będzie mowa dalej), należące do wspólnej organizacji pocztowej. Znaczki o jednakowym temacie, z wyróżniającym je specjalnym logo oraz napisem AMERICA (jednak nie zawsze), wydawane są od 1989 r. Nie wszystkie kraje należące do organizacji uczestniczą w tym przedsięwzięciu corocznie. Kanada nigdy nie wydała znaczków z napisem AMERICA, a Stany Zjednoczone brały udział w projekcie tylko w początkowym okresie.

Historia kontynentalnej amerykańskiej unii pocztowej sięga roku 1838. Zawarty wówczas w Bogocie (Kolumbia) traktat pocztowy ratyfikowały: Ekwador, Wenezuela i Kolumbia. W krajach tych ukazały się znaczki z podobiznami założycieli unii.

W kolejnych latach rośnie zainteresowanie wspólnymi działaniami administracji pocztowych, co doprowadziło do powstania wielonarodowej organizacji.

Pierwszy Kongres Poczty Ameryki Południowej (hiszp. Congreso Postal Sudamericano) odbył się 8 stycznia 1911 r. w Montevideo (Urugwaj) z udziałem delegatów z Argentyny, Boliwii, Brazylii, Chile, Ekwadoru, Kolumbii, Paragwaju, Peru, Urugwaju i Wenezueli. Wydarzeniu towarzyszył okolicznościowy urugwajski znaczek. Od tej pory siedzibą organizacji jest niezmiennie stolica Urugwaju.

Z okazji 100. rocznicy pierwszego kongresu Boliwia i Dominikana wydały okolicznościowe znaczki.

W 1921 r. organizacja została przekształcona w Panamerykański Związek Poczty (Unión Postal Panamericana), łącząc państwa amerykańskie z wyjątkiem Haiti, Hondurasu, USA i Kanady. W 1922 r. do organizacji przystąpiły Stany Zjednoczone, w 1926 r. Honduras i Hiszpania, a w 1931 r. Haiti i Kanada. Powodowało to konieczność zmiany nazwy organizacji. W 1931 r. inicjatywie nadano nazwę Związek Poczty Ameryk i Hiszpanii (hiszp. Unión Postal de las Américas y España, w skrócie **UPAE**, po ang. Postal Union of Americas and Spain – **PUAS**).

Poczta Hiszpanii przystąpiła do unii z oczywistych względów – dla większości państw Ameryki Południowej i Środkowej hiszpański jest językiem urzędowym. Jednak w największym państwie południowoamerykańskim, Brazylii, urzędowym językiem jest portugalski, dlatego z wnioskiem o włączenie do związku wystąpiła również Portugalia. Akces nastąpił w 1990 r., powodując kolejną zmianę nazwy tej organizacji na Związek Poczty Ameryk, Hiszpanii i Portugalii, czyli UPAEP albo PUASP.

Międzypaństwowa organizacja UPAEP zrzesza obecnie 26 państw (według strony UPU). Najwyższym organem organizacji jest kongres obradujący co 5 lat, by dokonać przeglądu ustawodawstwa i ustalić priorytety działania. Dla upamiętnienia poszczególnych kongresów niektóre kraje wydawały okolicznościowe znaczki.

Od samego początku celem organizacji było rozszerzenie i udoskonalanie usług w ramach współpracy administracji pocztowych krajów członkowskich. Jednak przełomowa inicjatywa z punktu widzenia filatelistyki nastąpiła na kongresie UPAE w Hawanie w 1985 r. Zatwierdzono wówczas projekt wydawania znaczków o wspólnym temacie związanym z Ameryką. Pomysł podjęto dla uhonorowania 500. rocznicy odkrycia Nowego Świata przez Krzysztofa Kolumba. Znaczki wydawane z tej okazji musiały posiadać logo w formie stylizowanego rogu pocztowego, nad którym widniał skrót UPAE lub PUAS (w krajach anglojęzycznych), oprócz tego wyróżniał je wyraz AMERICA. Co ciekawe, musiał być wymiarowo większy niż nazwa kraju widniejąca na znaczku! Z czasem odstąpiono od tego drugiego wymogu. Tematami dotychczasowych wspólnych wydań były:

1989 – Ludy prekolumbijskie i ich zwyczaje
1990 – Otoczenie naturalne widziane przez odkrywców

1991 – Podróże odkrywcze
1992 – 500-lecie odkrycia Ameryki
1993 – Fauna zagrożona wyginieciem

- 1994 – Pojazdy pocztowe
- 1995 – Ochrona systemu ekologicznego
- 1996 – Typowe ubiory
- 1997 – Listonosz
- 1998 – Wybitne kobiety
- 1999 – Nowe tysiąclecie bez broni
- 2000 – Walka z AIDS
- 2001 – Dziedzictwo kulturowe ludzkości
- 2002 – Młodzież, edukacja, umiejętność czytania i pisania
- 2003 – Rodzima flora i fauna
- 2004 – Ochrona środowiska
- 2005 – Walka z ubóstwem
- 2006 – Oszczędzanie energii
- 2007 – Edukacja dla wszystkich
- 2008 – Święta państwowe
- 2009 – Tradycyjne gry

- 2010 – Symbole narodowe
- 2011 – Skrzynki pocztowe
- 2012 – Mity i legendy
- 2013 – Walka z dyskryminacją
- 2014 – Bohaterowie i przywódcy
- 2015 – Walka z handlem ludźmi
- 2016 – Igrzyska olimpijskie
- 2017 – Miejsca turystyczne
- 2018 – Zwierzęta
- 2019 – Tradycyjne posiłki
- 2020 – Architektura
- 2021 – Turystyka
- 2022 – Sztuka
- 2023 – Filatelistyka i znaczek pocztowy
- 2024 – Środowisko
- 2025 – Zdrowie

Nie zawsze wydawane znaczki odpowiadały ustalonemu na dany rok tematowi.

W 2003 r. Hiszpania pokazała transport kolejowy, a nie florę i faunę. W 2005 r. Honduras wydał znaczki z grzybami, chociaż tematem była walka z ubóstwem.

Takich przykładów jest więcej.

W tym kontekście ciekawy jest również udział Stanów Zjednoczonych w inicjatywie wydawania znaczków o wspólnej tematyce.

Pierwszy amerykański znaczek z tego cyklu, a w zasadzie seria dwóch znaczków, ukazała się w 1989 r. Tematem były „Ludy prekolumbijskie i ich zwyczaje”. Pokazano na nich drewnianą statuetkę pochodząca z kultury Mimbres z południowego zachodu Ameryki oraz drewnianą figurkę wykonaną przez plemię Indian Calusa z południowej Florydy.

Znaczkę spełniały wymogi określone dla wspólnej emisji. Jest więc i logo (wówczas PUAS) i duży napis AMERICA.

Kolejne dwa znaczki z tego cyklu wyemitowano dokładnie rok później, 12 października 1990 r., w Dniu Kolumba (Columbus Day). Miały przedstawiać zgodnie z planem „*Otoczenie naturalne widziane przez odkrywców*”. Na znaczkach widzimy Wielki Kanion Colorado oraz wybrzeże Karaibów. Zachowana również została wymagana symbolika.

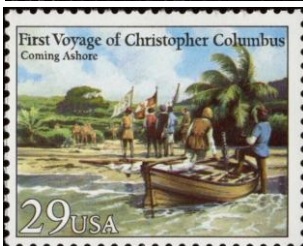

W 1991 r., tego samego dnia, jak w poprzednich latach, wydano znaczek pod hasłem „*Pierwsi Amerykanie przeprawili się z Azji*”, w ramach obowiązującego w tym roku tematu.

Jednak na znaczku nie było już organizacyjnego logo (tym razem PUASP), choć był jeszcze napis AMERICA. Na marginesie znaczka pojawiła się informacja o temacie znaczków w 1991 r., którym były „*Podróże odkrywcze*”.

W 1992 r. zainteresowanie wspólną emisją znaczków PUASP w USA zmalało na tyle, że chociaż wydano 4 znaczki z okazji przybycia Krzysztofa Kolumba, tak jak przewidywał program PUASP, to nie było już na nich (ani na marginesach), wspólnego logo oraz napisu AMERICA. Była to amerykańska seria, wydana wspólnie z włoską administracją pocztową.

Wśród znaczków wydanych w ramach wspólnych emisji można znaleźć wiele interesujących walorów. Do takich z pewnością należy znaczek Portugalii wydany w 1998 r. z okazji 100-lecia odkrycia radu przez Marię Skłodowską-Curie, gdy wspólnym tematem były „Wybitne kobiety”.

W 2023 r., gdy tematem była „Filatelistyka i znaczek pocztowy”, Brazylia pokazała na 3 walorach (w stylizowanej formie) swoje 3 pierwsze znaczki, tzw. „Bawole oczy”. Efektowne kolorystycznie znaczki poświęcone są emisji z 1843 r. uznawanej w tym kraju za drugą, po Penny Black, krajową emisję znaczków na świecie (faktycznie była to trzecia emisja, ale poprzedzając ją wydanie szwajcarskie było wydaniem lokalnym kantonu Zurich, a nie kraju). Oryginalne znaczki o nominatach 30, 60 i 90 reisów charakteryzują się czarnym kolorem, brakiem nazwy kraju oraz nazwy waluty. Warto je przypomnieć, bo należą do klasyki światowej filatelistyki (poniżej po prawej).

Parka „bawolich oczu” oferowana i sprzedana na aukcji Robert A. Siegel w Nowym Jorku za 950 \$.

Równie ciekawe są poszczególne wydania z 2016 r. poświęcone igrzyskom olimpijskim.

Na stronie http://upaep.filatelia.free.fr/america_upaep.html udostępniono wiele informacji o UPAEP oraz emisjach pocztowych (łącznie z ich reprodukcjami) krajów należących do tej organizacji.